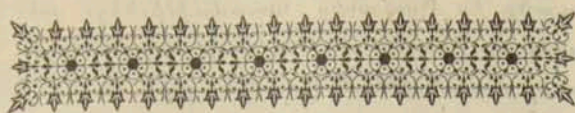

Հեղինակը չունենալով վիպասանի համար անհրաժեշտ գեղարուեստական չափը—ձանձրացնում է ընթերցողին: Հեղինակը աւելի պատկերահաս է, քան նկարիչ: այդ պատճառով էլ՝ բնութեան նկարագրութիւնները շատ թոյլ են. նա փորձառու հոգեբան էլ չէ, որովհետեւ Յարութիւնի պէս մարդը իւր տանը մարդ չի սպանի: Անգղոն աւելի զաւառական է, քան զբախանական, և զաւառականը աւելի կենդանի է և նկարչական քան զբախանականը: որ շինծու, հնարովի ոճեր ունի: Աթէ այդ «վէպը» կիսով չափ փոքր լինէր, այսինքն գուրս ձգուէին աւելորդարանութիւնները և նկարագրութիւնները և զինը պակասէր մինչև 10 կոպէկ—այն ժամանակը այդ գրուածքը աւելի կը գեղեցկանար և աւելի օգտակար կը լինէր, որովհետեւ իրրեւէժան զիրք աւելի շատ կը տարածուէր զիւղացիների մէջ: Աւ հէնց դրանց համար էլ մեր կարծիքով զրուած է այդ պատկերը, որտեղ տէնդէնցիան, գաղափարը աւելի մեծ դեր է կատարում, քան թէ գեղարուեստական օրնէքները: Հեղինակը ուղղակի իրրեւ հրապարակախօս բաց է անում վարագոյրը և ցոյց է տալիս մեզ մեր զիւղերի մութ անկիւնները, իր տեսակի «ВЛАСТЬ ТЬМЫ»: Աւելորդ չէ մեզ էլ ժամանակ առ ժամանակ ծանօթանալ մեր զիւղական կեանքի երևոյթներին, չարն ու բարին, որ հասկանանք այն ճշմարտութիւնը, որ դեռ միջին խաւարի մէջ է մեր ժողովուրդը, որ դեռ կենդանական բնագոյններով է զեկափարուում զիւղացին իր առօրեայ կեանքի մէջ, որ մենք որքան էլ ուսում ու լուսաւորութիւն տարածենք այդ մութ անկիւններում, էլի քիչ է, էլի բաւական չէ տիրող խաւարը փարատելու համար:

Փիլիլ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.

ԱՐԳԻ ՂԻԺՈՎ ՀՆԴԿՈՂՈՑՈՑ

Ըստ խնդրանաց Արարատի խմբագրութեան հետեւեալ ծանօթութիւններն գրուած են հեղինակի կարճատեւ այցելութեան միջոցին ի Ս. Էջմիածին, երբ նա ստուգագոյն գրաւոր աղբիւրներից հեռու՝ բոլորովին իւր յիշողութեան վտահելու պարտաւորուած էր: Միևնոյն ժամանակ Հնդկահայոց արդի վիճակն այնպիսի բաղմանկողմանի հանգամանքներ չունի որ այսպիսի ծանօթութիւններ խմբագրելու գործն առանց գրաւոր աղբիւրների կարի յոյժ դժուարացնէ. մանաւանդ որ երկարամեայ պանդխտութեամբ ի Հնդկիկ՝ հեղինակն կարողացել է իւր հայրենակցաց արդի վիճակն այդ հեռուոր երկրում ըստ բաւականին ուսումնասիրել: Այս ծանօթութեանց հետ կը գտնուին նաեւ Ջաւայի և Բիրմանստանի աղգայնոց արդի վիճակի նկարագրութիւնը, քանզի սոքա ևս նոյն ծագումն ունին, նոյն պարագայից մէջ են ապրում որպէս Հնդկահայք, և շատ բաներում իրարից անանջատ են:

1. Ամբողջ Հնդկաստանի, Բիրմանստանի և Ջաւայի Հայոց թիւն չի կարող աւելի քան երեք հարիւր ընտանիք լինել, Բաժանումն մօտաւորապէս այսպէս կը լինի. —

Պալկաթա	(Հնդկաստան)	100 տուն.
Մադրաս	«	25 »
Բումբայի	«	5 »
Պաքա	«	20 »
Ռանգուն Պինանդ և Մանդլէ (Բիրմ.)		100 »
Սինգափուռ Բաթալիա)	Ջաւա	50 »
Սուրաբայիա և կղզիք)		
Համագումար		300 տուն.

2. ԵՎԵՂԵՑԻՔ. — Եւրոպացւոց ի Հնդկիկս մուտք գործելուց շատ յառաջ անհատ պարսկահայ վաճառականք և արուեստաւորք Բէլուչիստանի և Աւղանիստանի ծանապարհաւն Հնդկաստան կայցելէին և ոմանք իսկ Հնդկական և Մոզոլ արքունեաց մէջ ծանօթ էին իւրեանց առեւտրական և արուեստագիտական հմտութեամբն, Սակայն գաղթականութիւն ու ժողովուրդ հաստատելն և ընդ նմին եկեղեցիք ու քահանայ ունենալն ոչ աւելի քան հա-

բիւր յիսուն կամ հարիւր վաթսուն տարւով յառաջ սկսուի, երբ արդէն կաթնովի քարողիչներ սկսած էին քարողութեան նպատակաւ հաստատուել այլ և այլ գաւառներում, և մի քանի եկեղեցիք ևս արդէն շինել էին:

Ա. Այս միջոցներին էր որ Չիշրայ կամ Զինսուրայ քաղաքի հայ գաղթականք առաջին հայկական (Հնդկաստանի երրորդ կամ չորրորդ քրիստոնեայ) եկեղեցին կառուցին, Չիշրայի Ս. Յովհաննու եկեղեցին (զկնի Վալկաթայի Ս. Նաղարեթայ եկեղեցւոյ) Հնդկաստանի ամենէն մեծն և նշանաւորն է:

Նոյն քաղաքի հայ գաղթականութիւնն ևս անուանի էր իւր ճոխութեամբ ու հարստութեամբն, Այլ ցաւալի է որ ժամանակի փոփոխութիւնք այնտեղի հայ գաղթականութիւնն ընաջինջ են արել, և եկեղեցին որ մի հայ պահապանի խնամոցն է յանձնուած տարին միայն մէկ անգամ կը բացուի Ս. Յովհաննու տօնախմբութիւնն կատարելու համար, և այս առթիւ սովորաբար բազմաթիւ հայեր և մի քանի քահանայք Վալկաթայէն երկաթուղով կը գան Ս. Պատարագին ներկայ գտնուելու և միանգամայն մի տեսակ ազգային հանգէս կատարելու համար՝ զկնի Պատարագի միասին ծաշ վայելելով: Ընորհիւ Չիշրայի հանգուցեալ հայ բարեպաշտից Ս. Յովհաննու եկեղեցին բաւական հարստութիւն ունի որ ներկայ Վալկաթայի եկեղեցւոյ հոգաբարձուաց մատակարարութեան ներքոյ է գտնուում: Երբ կարելի է լինում եկեղեցին իւր անգործածելի վիճակումն իսկ միշտ նորոգուած պահել:

Նորա ունելորդ եկամուտն սովորաբար խառնուում է Վալկաթայի եկեղեցւոյ եկամտի հետ, Չիշրայի Ս. Յովհաննէս եկեղեցին Հնդկահայոց համար միանգամայն մի ուխտատեղի է և երբեմնապէս մօտակայ քաղաքներից հայք և օտարազգի քրիստոնեայք կը գան ուխտ կը կատարեն:

Բ. Վալկաթայի Ս. Նաղարեթայ եկեղեցին Հնդկաստանի այժմեան հայ եկեղեցական հաստատութեանց ամենէն կարեւորն է: Վալկաթա իրրեւ մայրաքաղաք Հնդկաստանի և իւր աշխարհագրական դրից պատճառաւ Ասիոյ ամենահարուստ վաճառաշահ քաղաքներից մինն է համարելի: Ամէն օր կը տեսնուի Գանգէս գետի վերայ Վալկաթայի յանդիման հարիւրաւոր շողմաւեր և առաջատարք որ աշխարհիս ամէն ծայրերից եկած՝ ապրանք են բերել կամ ապրանք են տանում: Մի այսպիսի առևտրական կենդրոնում յայտնի է որ ի Հնդկիս գաղթեալ հայեր ամենից յայտնի է որ ի Հնդկիս գաղթեալ հայեր ամենից աւելի կը հաւաքուէին և իւրեանց ազգային ընտանիքներէն հետեւելով իւրեանց ճոխութեան վայել ազգային եկեղեցի կը կառուցանէին, Հե-

տեաաար Ս. Նաղարեթ ամենից մեծ ու գեղեցիկ և միանգամայն ամենից հարուստ հայ եկեղեցին է Հնդկաստանի մէջ: Եկեղեցւոյ Սեղանն ու ամբողջ յատակն ընտիր մարմարին քարով ծածկուած է և լաւ շինուած գեղեցիկ աթոռներ ու նստարաններ շարուած են եկեղեցւոյ մէջ ծայրէ ի ծայր: Վալկաթայի Հայոց գերեզմանատան մէջ ևս կը գտնուի մի մատուռ ուր հոգեհանգիստ կը կատարուի և քաղաքի եկեղեցւոյ տարեկան նորոգութեան միջոցին նաև ժամերգութիւն ու Պատարագ տեղի կունենայ:

Գ. Մագրաս ունի մի բաւական մեծ եկեղեցի: Այն ժամանակներում երբ Վալկաթա իւր ներկայեան քաղաքական ու առևտրական մեծ դիրքը գեոչեր ստացած, Մագրաս մի աւելի կարեւոր քաղաք էր համարուում և այնտեղի հայք աւելի ճոխ և բազմաթիւ էին քան թէ հիմա: Զիարդ և իղէ Մագրասայ որպէս և Հնդկաստանի բոլոր միւս եկեղեցեաց հայ ժողովուրդներն՝ իւրեանց եկեղեցին հաստատուն պահելու և ապագայն նիւթականապէս ապահովացնելու հեռատեսութիւնն ունեցել են. և այսօր Մագրասայ քսանուհինգ տուն ըստ մեծի մասին աղքատ հայերն կարող են շնորհիւ իւրեանց բարեպաշտ նախնեաց կտակաց առանձին քահանայ և եկեղեցւոյ պաշտօնեաներ ունենալ:

Դ. Դաքայի եկեղեցին Նոյնպէս Հնդկահայոց ճոխ ժամանակի յիշատակն է: Երեւելի և ազգասէր հայ կալուածատէրներ և վաճառականներ այստեղ հաստատուած էին և այստեղ կը պաշտէին իւրեանց հայրենի կրօնն, մինչև ժամանակի փոփոխութիւնք նորանց զաւակներին թէ իւրեանց ճոխութիւններինց մերկացրեց և թէ իւրեանց ազգային եկեղեցւոց հեռացրեց: Դաքայի եկեղեցւոյ մեծութեանը նայելով շինութեան միջոցին այդ քաղաքի հայազգի ընտանեաց թիւն չէր կարող հարիւրից պակաս լինել, Ներկայեան իրրու երեսուն տուն ըստ մեծի մասին աղքատ ժողովուրդն չպիտի կարողանար առանձին քահանայ և ժամասացութիւն ունենալ, եթէ եկեղեցւոյ ի հետը մնացած կալուածներն քահանայի և պաշտօնէից նիւթական պէտքերը չմատակարարէին:

Ե. Բումբայի ևս մի փոքրիկ եկեղեցի ունի և բաւական կալուածներ ու դրամ որով կարողանում է առանձին քահանայ պահել և կտակեալ գումարների տոկոսներինց աղքատներին ևս բաժին հասցընել: Այնտեղ ամէն կիրակի օր Ս. Պատարագ կը մատուցուի կամ պարզ առաւօտեան ժամերգութիւն կը լինի:

Զ. Բումբայու մօտ Սուրաթ քաղաքն կը գրտ-

նուի որ յառաջ ժամանակ մի նշանաւոր վաճառաշահ կեդրոն էր և առևտուրն ու երթևեկութիւն կը լինէին մօտիցն անցնող մի մեծ գետով որ Հնդկաց օվկիանոսի հետ հաղորդակցութիւն ունէր։ Իբրու քառասուն տարւով յառաջ այդ գետն յանկարծ ցամաքեցաւ և այդ պատճառաւ քաղաքի առևտուրն բոլորովին գաղարեց և բնակչաց շատերն ցրուեցան։ Ինչպէս շատ ուրիշ քաղաքներում նոյնպէս և այստեղ բազմաթիւ Զուլջայեցի վաճառականք հաստատուել և հարստացել էին։ և իւրեանց հարստութեան և ճախութեան վայել տներ և եկեղեցի էին շինել։ Բայց գետի ցամաքման ընդհանուր արկածիցն յետ հայերն ևս միւսներին պէս գաղթեցին ուրիշ տեղեր։ Այսօր Սուրաթայ մէջ կը գտնուի միայն մի հայ—հնդիկ բնակիչ որոյ մեծն մի քանի բառ աղճատեալ հայերէն խօսել գիտէ։ Հայոց անցեալ յիշատակն է իւրեանց եկեղեցին։ որ աւաղ տան տարւով յառաջ իբրեւ բամբակի շտեմարան էր դործ ածուած և մի կրակակաշտի իշխանութեան տակ էր։ Եկեղեցին ունի նաև ընդարձակ բնակարաններ քահանայից և թերևս զպրոցի համար։ Այս նաև մի գերեզմանատուն։ որոյ մէջ կը գտնուի մի փոքրիկ մատուռ։ Եկեղեցւոյ մօտակայ փողոցներում կը գտնուին բազմաթիւ տըներ որոց ճակատին կը տեսնուին այս նշանն ։ Այժմ այս տներն ըստ մեծի մասին կիսաւեր դրութեան մէջ են։ Իսկ աւելի լաւերն շինին գներով այնտեղի կրակակաշտ բնիկներին վարձու տրուած են։

Ե. Մագրաս ունի նաև մի բաւական մեծ եկեղեցի և ժամատուն։ նոյնպէս յիշատակ Հնդկաստանի Հայոց անցեալ փառաց։ Ար յիշուի որ մի ժամանակ Մագրաս կեդրոն էր Հնդկահայոց մօտաւոր կեանքի։ այստեղ տպարան կար և Հայոց առաջին լրագիրն «Ազգաբար» այստեղ կը հրատարակուէր։ նոյնպէս բազմաթիւ պիտանի գրքեր հրատարակուած են անդ ի հնումն։ Սակայն այդ մօտաւոր կենաց նըշոյլն անգամ չի երևում ներկայումս։ մի քանի տուն աղքատիկ և կիսացեղ հայեր որ եկեղեցւոց ստացած նիւթական օգնութեան պատճառաւ պարտաւորուած են հայ լինելին չուրանալ։ այլ լեզուաւ ու զգացմամբ բողբոջին օտարացած են։ Մի հայ զպրոց կառավարելու համար ևս մի կտակ կայ։ այլ որովհետև հայերէնի փափագող չկայ և որովհետև կտակի զօրութեամբն ուրիշ տեղ կամ ուրիշ բանի չի կարող ծառայել այդ գումարն՝ կտակն կը մնայ այնտեղ ուր որ կտակահատարն թողել է իւր մեռնելէն յառաջ։ Ընթերցիւ նախկին բարեպաշտ Մագրասարանի Հայոց՝ քահանայի և եկեղեցւոյ պաշտամանց ծախքեր լիովին ապահովուած են և ամէն կիւրակէ և սուրբ օր Պատարագ կը մատուցուի։

Ը. Սէրդարագ ևս ունի մի հայկական եկեղեցի և կալուածներ։ այլ ոչ հայ ժողովուրդ ունի և ոչ եկեցական պաշտօն կը կատարուի այնտեղ։ Եկեղեցւոյ զգեստք և անօթք շատ տարիներով յառաջ յուզարկուեցան Վալիթայի Հայոց եկեղեցին։

Մի ժամանակ գիտաւորութիւն կար։ այդ որպէս և Սուրաթայ եկեղեցիքն հանդերձ իւրեանց կալուածներովն վաճառել։ բայց մինչև հիմա այնպէս մնացած են։

Թ. Իրմանտանի Ռանգուն քաղաքի մէջ կը գտնուի մի եկեղեցի որ համեմատաբար նոր ժամանակուայ շինութիւն է։ և նոյն քաղաքի հայ գաղթականութիւնն ևս համեմատաբար նոր է։ Մի քահանայ կը պահէ և կանոնաւոր ժամասացութիւն կը կատարուի այնտեղ։

Ժ. Մանդլէ ևս ունի մի մատուռ և երբեմն առանձին քահանայ կը պահէր։ այլ հայ գաղթականութիւնն շատ նուազ լինելով ներկայիս այլ ևս քահանայ չկայ այնտեղ։

ԺԱ. Սինգափու ևս նոր ժամանակուայ գաղթականութեանց կը պատկանի։ ունի մի եկեղեցի և առանձին քահանայ կը պահէ։

ԺԲ. Բաթաիա Զաւայի ամենէն նշանաւոր հայ գաղթականութիւնն կը համարուի։ Բաւական յառաջագէտ են այնտեղի հայեր և ընդհանրապէս աւելի հարուստ և առատաձեռն են համարուած քան թէ Հնդկահայք։ Ունին մի եկեղեցի և փոքրիկ դպրոց։ Բաթաիա է կեդրոն Հայկեան Հայրենասիրական ընկերութեան որ այնքան մեծամեծ բարիքներ արած է ազգային այլ և այլ հաստատութեանց որպէս և անհատներին։

ԺԳ. Սուրաթայ ևս ունի մի փոքրիկ եկեղեցի և առանձին քահանայ։

ԺԴ. Այս կարգի հետ յարմար եմ համարում յիշատակել Աֆղանստանի մայրաքաղաքում Քարօլում գտնուած մի հին եկեղեցի որ Հնդկաստանի թեմին կը պատկանի։ Շատ քիչերի ծանօթ կըլինի որ Քարօլի մէջ կըգտնուին մեծ տան տուն հայեր որք առևտուրով և զինեղործութեամբ կը պարապին։ Սորա Զուլջայու Ամենափրկեան Աթոռոյ իրաւասութեան ներքոյ կը գտնուին։ սակայն յայտնի չէ թէ նոյն Աթոռոյ կողմէն վերջին այցելութիւն կամ թղթակցութիւն երբ է եղած։ Մերձ քառասուն տարւով յառաջ մէկ Տէր Յովհաննէս Մարկոսեան կոնդակ էր ստացել Քարօլ այցելելու համար։ սակայն ճանապարհի գծուարութեան պատճառաւ գնացել էր միայն մինչև Աֆղանստանի սահմանն և վերադարձել էր Հնդկաստան։

Քարօլի ժողովուրդն ու հայ եկեղեցին գրե-

Թէ բոլորովին մոռացուել էին երբ տասնեւից տարւում յառաջ, երբ Անգղիացիք յաղթութեամբ Քաբոյ մտան, մի Անգղիացի զօրապետ նշմարել էր Ս. Խաչի նշանն և եկեղեցին մտնելով բաւական տեղեկութիւն էր հաւաքել այդ եկեղեցւոյ և ժողովրդիւն մասին՝ զոր ժամանակին անգղիական թերթերում հրատարակել տուեց:

3. ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՔ.— Ընդհանրաց գաղթականութիւն կը սկսի նոր Զուլայու հաստատութեանէն յետ: Երբ Հաճ Արաս հայերին գերի տարաւ ի Պարսկաստան և նրանց Սպահանայ մօտերն հաստատեց, նրա մի նպատակն ևս այն էր որ հայերի պէս մի աշխուրջ և վաճառականութեան հմուտ ու աշխոյժ և աշխատասէր ժողովուրդ՝ իւր երկրի առևտուրն և արհեստներն զարգացնէ. և իրօք հայերն ևս այս նպատակին ծառայեցին, և քիչ միջոցում նոր Զուլայու Հայոց հարստութիւն առասպելական դարձաւ: Ինչպէս վկայ են հոյակապ ապարանքներն և եկեղեցիք, բաղանիք, վանքեր ևլն. որ մինչև ցայժմ կանգուն կը մնան, Հայք սկիզբն Աֆղանստանի ու Բելուչստանի ծանապարհաւ Ընդհաստան մուտք գործեցին և իւրեանց գործունէութեան ասպարէզն մինչև հեռաւոր Եւրոպայի գլխաւոր մայրաքաղաքներն, որպէս Աննետիկ, Ամստըրդամ, Գէնովա, Հոլովմ ևլն. տարածեցին և ամէն տեղ մեծ անուն ու համբաւ ստացան իւրեանց հրամարտութեան և աշխատասիրութեան համար: Աննետիկ Ս. Մարկոսի հրապարակի մէջ գոհարեղէն վաճառելու իրաւունքն միմիայն Ընդհանրաց վաճառականներին շնորհուած էր: մինչդեռ այդ հոշակաւոր հրապարակի վերայ որ և է առևտուր ի սկզբանէ անտի խտիւ արգելուած էր: Մինչև ցայսօր Ս. Մարկոսի եկեղեցւոյ գաւթի սիւների վրայ բազմաթիւ Զուլայեցի և հնդկաստանցի հայ վաճառականաց անուններ փորագրուած կը տեսնուին: Ամէն տեղ ուր որ գաղթել են Ընդհանրաց՝ իւրեանց ազգասիրութիւն և եկեղեցասիրութիւն ցոյց տուած են՝ եկեղեցի, տպագրատուն և ուր կարելի էր՝ դպրոց հաստատելով:

Իսկ Ընդհաստանի մէջ մինչև ներկայ դարու սկիզբներն հայ վաճառականներն առաջին տեղն ունէին, այնպէս որ Անգլիական կառավարութիւն որ սկսած էր արգէն իւր ազգեցութիւն և իշխանութիւն Ընդհաստանի վրայ ամրապնդել՝ պարտաւորուեցաւ. Ընդհանրաց այս բարձր դիրքն ծանաչել՝ տալով նորանց արքունի հրովարտակաւ 2ինաստանի մետաքսեղինաց մեծանորհն, և քաղաքական գէպքերում հայերին իրրև եւրոպացի ծանաչելով՝ եւրոպական իրաւունքներ տալով նորանց զօրս մինչև ցայսօր վայելում են:

Սակայն Ընդհաստանի արդի դրութիւն մի ցաւալի հակապատկեր է ներկայացնում՝ անցելոյն հետ րադգատելով, Հին Ընդհանրաց մեծահարուստ վաճառականաց դաւակունք և թողութիւն պիտի ըստ մեծի մասին կամ չքաւորութեան մէջ են կամ իւրեանց պատերից մնացած ժառանգութիւնն առանց արդիւնաւորելու՝ մոխում են: Ընեքից միայն Արգարեանց ընկերութիւնն է որ կարողացել է իւր գործն շարունակել մինչև ցայսօր, սակայն յիսուն վաթսուն տարուայ ընթացքում մի այնպիսի զգալի յառաջագիմութիւն չի արել, այլ միայն այդ տան հին անուն և պատիւ կարողացել է մինչ ցարդ պահպանել: Այնպիսի առևտրական ընկերութիւնք որ յիսուն վաթսուն տարուով յառաջ Արգարեանց հետ որ և է կերպիւ րադգատուելու արժանիքն և համարձակութիւնն չունէին, այժմ շատ աւելի բարձր և ճոխ դրութեան մէջ են: Իսկ մնացեալ հին մեծատունների ներկայացուցիչք՝ մի քանի աննշան առևտրականք և արհեստաւորք են, որք հազիւ հազ կարողանում են իւրեանց շուայ ծախքերն հանել, Արգարե մի նոր սերունդ ևս կայ Ընդհաստանում՝ մեծաւ մասամբ Զուլայուց յետին ժամանակներ գաղթեալներ, որք փոքր ի շատէ առևտուրի և ուրիշ գործերում երևում են, բայց այլազգեաց բաղդատմամբ որ և է կանորութիւն չունին. նորանց ծախսերն օտարազգի մեծատանց հաւատար է, այլ արգիւնքն սորանցից յոյժ պակաս:

ՈՐ ԵՐԵՎԱՆ:

ԹՈՐՈՍ ԶԱՎ. Տ. ՆՍԱՆԱԳԵԱՆ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ

Գ Լ Ի Ս Ի Մ .

(Շարունակութիւն)

—Անքան տեսայ որ Արթն ասիլին մէջ է. ցորս դին պատի պէս պատած է.— Օվանէս, բարց, ինց կիւնես, ինձի պարութիւն կիւլէ հասուր:

Օվանէսը գնաց օ մեր աղան ձինը հեծեր, փախեր է, տեսայ որ Արթն թուրը ցլպղցոց, թուրը փառլամիս էղաւ, ևս էալ ըս դիուն քասեցի, թուրը փառլամիս էրի—, Արթ, մի վախիր, Ընխորը հաւա օ ցորս սուարով (ձիաւորով) տալիս հեծած, ամեքուն թուր մի նետեցի, ցորս ձին էալ պարկեցուցի, մէկ մարդուն էալ գլուր կը յրեցի, տեսայ որ փասան կրտէ.— հա պապամ ոչասզ հա (տեսնամ զձեզ, սիրելի հայր լինեք): Ցի գիտէր օ ևս իմ, ընի գիտէ թէ թուրքեր Ղամբէրն է բռնած, ցըսեր թէ հինգ հոգի թրես ընցուցեր իմ անքան տեսայ օ Օվանէսը կիւլէն հասոց, բարց.— Մի վախէք,